

ב"מ כט

משה שווערד

שמחת תורה

1. ספר דבר יעקב

[א] לימא תהוי תיובתא דרב יוסף - הפנ"י
מקשה לפי מש"כ התוס' דחשיב עוסק במצוה משום
שמתעסק באבידה לשמרה ולטפל בה, א"כ זה שייך
בבגד ובהמה וכד' אבל כאן שמכר האבידה ושומר
על דמי האבידה, שוב אין לו שום טירחא, ואינו
עוסק במצוה וא"כ אינו שומר שטר, דדמי לשומר
שטר שכלתה זמן שמירתו.
הדרכ"ד מתרץ דכיון שכאשר מצא האבידה
נעשה שומר שטר, גם כשמכרה וממשיך לשומר
הכסף, ממשיך עם חיוב של שומר שטר, דחיוב
ש"ש אינו יורד ממנו עד שיקיים השבה לבעלים.

2. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נו/ב

איתמר שומר אבידה רבה אמר כשומר חנם דמי רב יוסף אמר כש"ש דמי רבה אמר כשומר חנם דמי מאי הנאה קא מטי ליה רב יוסף אמר
כש"ש דמי בההיא הנאה דלא בעיא למיתבי ליה ריפתא לעניא הוי כש"ש איכא דמפרשי הכי רב יוסף אמר כש"ש דמי כיון דרחמנא
שעבדיה בעל כרחיה הלכך כש"ש דמי

3. ספר דבר יעקב

הגמ' בב"ק [נו:] מבארת שני טעמים בשיטת
רב יוסף. טעם ראשון בההיא הנאה דלא בעיא
למיתבא ליה ריפתא לעני הוי שומר שטר. איכא
דמפרשי רב יוסף אמר כש"ש דמי כיון דרחמנא
שעבדיה בעל כרחיה. צ"ב מה הסברא. בפשטות
אפשר לבאר דכיון שהתורה מטילה שמירה, מסתמא
הטילה שמירה מעולה.
הדרכ"ד בב"ק מבאר כיון שלא קיבל מרצונו
שמירה, אינו כשומר חנם שהתורה הקילה בו כיון
ששומר מרצונו חנם אלא כש"ש שאין מקילים בו.
הפנ"י [אצלנו ד"ה לימא] מבאר כיון שהתורה
מחייבת אותו לשמור נוטל שטר מצוה מאת המקום,
ולכן הוי כש"ש ולפי ל"ק אין שטר מצוה עושהו
לש"ש אלא שטר פטור מצדקה. ולפי"ז גם בזקן
ואינו לפי כבודו הוי שומר שטר כיון שנוטל שטר
[דלא כחת"ס וגדו"ש שהובאו להלן].
התרוה"כ [סימן שו-ד] כתב ששטר מצוה לא
מיקרי שטר לענין לעשות שומר לשומר שטר, כיון
שמצוות לאו ליהנות ניתנו.

האר"ש [שכירות י"א] כתב דהאיכא דמפרשי
הוי הוספה מהגאונים לאחר חתימת הש"ס. [ומתורץ
לפי"ז קושית היש"ש על הראשונים שפסקו כמו
לישנא קמא אע"ג שתמיד קי"ל כל"ב]. וביאור
הסברא מבאר האר"ש דשומר חנם שחייב רק להניח
החפץ במקום שומר בלי לטפל בו, אין על השומר
שעבוד הגוף, אבל ש"ש חייב לטפל בחפץ והוי
כעין פועל, שיש כלפי הבעלים חיוב על גוף השומר
כעין פועל, ולכן כתב המ"מ [שאלה פ"ז] שש"ש
יכול לחזור בו באמצע היום כמו פועל, וכיון שהתורה
חייבה שומר אבידה לטפל באבידה [כדתנן לעיל
כת: ויליף מקרא השב תשיבנו] אית ביה שעבוד
הגוף כמו ש"ש. ומבואר באר"ש ששומר חנם אינו
חייב לטפל בחפץ, ופליג על הריטב"א [שבו' מד].
שכתב שש"ח חייב לטפל בחפץ.

4. ספר חתם סופר על מסכת שבועות דף מד/א

שומר אבדה כו'. בפ' הכונס פליגי תרי לישנא אחד לישנא ה"ל ש"ש משום פרוטה דרב יוסף ולאידך לישנא משום דרחמנא שעבדיה בע"כ. ולפע"ד נ"מ בין הנך לישנא בזקן ואינו לפי כבודו שעשה לפנים משורת הדין והשיב אבידה להך לישנא דפרוטה דרב יוסף פשיטא דהוה ש"ש דמצוה רבה עביד ולאידך לישנא לא הוה ש"ש דהא לא שיעבדיה רחמנא בע"כ ואם כן ה"נ איכא הך נפקותא בעצמו במלוה על המשכון דלא שוה והאיש אינו בטוח בעצמו ונכסיו וא"כ לא שעבדיה רחמנא בע"כ ומ"מ מצוה קעביד והו"מ למימר דבהנך לישני פליגי ר"א ור"ע ובדלא שוה אבל בשוה כ"ע מודו כדרב יוסף וצ"ל דאם כן קשה ק"י הרשב"א הנ"ל לפלוג ולתני כדדידה ומ"ט אמר בשטר ומשכון כ"ע מודים ה"ל למימר כ"ע מודים בשוה ולא שייך תירוצו הנ"ל, ודו"ק:

5. ספר דבר יעקב

ע"י האבידה. הדרכ"ד כתב כיון שמוטל עליו לשמור הוי כבעלים לענין נזקין כמו גולן דתנן במתנ' שהוי כבעלים וחייב במה שהבהמה הזיקה, ולכן הביאה הגמ' פלוגתא זו בב"ק.

האור"ש אומר שזה נ"מ בין שני הטעמים של רב יוסף. [לפי הטעם הראשון שהוי ש"ש משום שנהנה שפטור לתת פרוטה לעני, א"כ הוי כש"ש גם לענין שחייב בנזקה, אבל אם הטעם משום דרחמנא שעבדיה בעל כרחיה, א"כ הוי שעבוד רק כלפי בעל האבידה לשמור שלא תזק ואין שעבוד כלפי הנזק. ואומר האור"ש דלכן הגמ' בב"ק מביאה את המחלוקת ואת שני הטעמים, [ובאלו מציאות לא הזכירו הטעמים] משום דנ"מ לענין נזקין.

ב. האור"ש [נזק'מ ד-ד] והדרכ"ד [ב"ק נו: ד"ה מסתבר] מסתפקים אם שומר אבידה חייב רק על נזק שהזקה אבידה, או חייב גם על נזק שנעשה

6. ריטב"א על מסכת שבועות דף מד/א

שם דאתמר שומר אבידה וכו'. מפורש בנדרים דטעמא דר"י משום דמיפטר למיתן פרוטה לעניא והתם פרישנא דברי ר"י הזקן ז"ל דהא מיירי כשבא העני בשעה שהוא טרוד באבידה וכל העוסק במצוה פטור מן המצוה והיינו דאמרינן עלה אליבא דרבה דפרוט' דרב יוסף לא שכיחא וא"ת א"כ אפילו שומר הנם חייב לנער' ומיפטר ליתן פרוטה לעני וא"כ לרב יוסף יהא דינו כש"ש וי"ל דשאני שומר דכי מנערה לה לאו למצוה הוא אלא מדין שמירתו שקבל עליו בפירוש ולא חשוב עוסק במצוה לפוטרו מפרוטה לעני:

שיטת רבה:

7. ספר קצות החושן סימן עב ס"ק לד

אבל אין זה קושיא דאפשר לחלק אע"ג דלרבה לא הוי ש"ש משום פרוטה דרב יוסף [1] מודה דהוי הנאה עכ"פ אלא דאינו שוה פרוטה וכמ"ש תוס' פרק אלו מציאות כט, א ד"ה והוי דגם רבה מודה דבשעה שמתעסק באבידה דפטור מלמיתב ריפתא לעניא אלא דלא ס"ל שיהא ש"ש בעבור זה כיון דלא שכיח שבשעה שמתעסק בה יבא העני ע"ש והיינו משום דש"ש לא הוי כי אם שכרו פרוטה

8. ספר נתיבות המשפט (ביאורים) - סימן רסז

[ג] דשומר אבידה אינו אלא שומר חנם. עיין ש"ך ס"ק י"ד הטעם משום דלא שכיח. ונראה דאף אם באמת כבר נפטר פעם אחת מפרוטה דרב יוסף דלא נעשה שומר שכר, מדלא חילקו הש"ס והפוסקים, [2] והטעם, כיון דתחילת קבלה לעצמו לא היה בשכר (ו) כדי שיהיה שומר שכר כיון דלא שכיח, אף שהגיע לידו הנאה שוה פרוטה ממילא לא הוי שומר שכר. ואף שמבואר בסימן קפ"ה סעיף א' דאם בתוך כך שלח לו דורון דהוי שומר שכר, שאני התם ששלח לו וידוע שלא שלח לו רק מחמת זה והוי כאילו קיבלו אדעתא דהכי [דלהוי] שכר לשמירתו, משא"כ הכא שהנאה באה לו ממילא וכשפוטרו עצמו מפרוטה דעני לאו משום דעתא דשמירה פוטרו עצמו:

9. ספר דבר יעקב

ה' רב יוסף אמר כש"ש - רש"י מפרש לפי רב יוסף שומר שכר מצוה הוא העוסק במצוה פטור מן המצוה, וכן מבואר בגמ' [ב"ק נו: רב יוסף אמר דהוי שומר שכר בההיא הנאה דלא קבעי למיתב ריפתא לעניא. הבית יעקב [כתו' מט:]: והמהרצ"ח [סוכה כה.]: והט"ז [חור"מ סימן רסו-ה] מקשים על הא דאמר רב יוסף דשומר אבידה פטור מלתת פרוטה לצדקה, משום שהעוסק במצוה פטור מהמצוה. וקשה דעוסק במצוה פטור ממצוות עשה, אבל פשיטא שחייב בכל הלאוין, ומי שאינו נתן צדקה עובר בלאו, כמ"ש"כ התוס' [כתו' מט. וב"ב

10. ספר אור שמח - הלכות יום טוב - פרק ג - הלכה ח

וכן יתישב בזה מה שהקשו האחרונים על הא דאמרין דשומר אבידה הוי שו"ש מטעם דפטור מלמיתב ריפתא לעניא דעוסק במצוה פטור מן המצוה. ואמאי פטור ממצות צדקה הא עוסק במצוה פטור דוקא ממצות עשה הא ממצות לא תעשה ודאי לא מיפטר ובצדקה הא איכא לאוי דלא תאמץ ולא תקפוצן ועיין תוספות רק השותפין דמשום הכי אין זה בכלל דכל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין כופין עליה, ולפי דברי רמב"ן אתי שפיר דהלאו אינו בא אלא לחזק את העשה שעקר הרצון הוא מה דמסיים קרא דכי פתוח תפתח את ידך והעניק תעניק לו וכו' ולכך הלאו בטלה אל העשה וכיון שעוסק במצוה פטור הוא מכלום וזה נכון:

11. ספר דבר יעקב

פטורות אף מהלאו כנ"ל כו: אות יט] וה"ז לא דצדקה בא לחזק העשה ולכן היכא דעוסק במצוה ונפטר מהעשה ליכא לא תעשה. וכתב הקו"ש דלפי' מבואר שעוסק במצוה אחת, אינו בכלל המצוה האחרת כלל [ולכן ליכא לאו], דאם הוי בכלל המצוה אחרת אלא שפטור משום שהוי כאונס, אי"כ איכא לאו.	ב. הקה"י [ח"י סימן לט] מתרץ דבצדקה כתיב לא תאמץ ולא תקפוצן, דהיינו שאסור להנעם מלתת צדקה בגלל אימוץ הלב, אבל אם נמנע מלתת צדקה בגלל שעוסק במצוה אינו עובר בלאו.
--	---

12. שו"ע חושן משפט - סימן רסז

(טז) כל זמן שהאבידה אצלו, אם נגנבה או אבדה חייב באחריותה כדן שומר שכר: הגה - וי"א דשומר אבידה אינו אלא שומר חנם (טור בשם ר"י והרא"ש). ועיין לעיל סימן ע"ב סעיף ב' כיצד נקטינן לענין משכון, והוא הדין כאן: (כד) אווזים ותרגולים זכרים (גדולים), מיטפל בהם שלשים יום. קטנים ביותר, וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו, מיטפל בהם ג' ימים. מכאן ואילך מוכרן בב"ד. (וי"א דאין צריך ב"ד, ויכול לשומן ולקחתן באותן הדמים) (טור בשם ר"י והרא"ש): (כה) מה יעשה בדמים, ינתנו למוצא ויש לו רשות להשתמש בהם; לפיכך אם נאנסו חייב לשלם, ואף על פי שלא נשתמש בהם, שכיון שיש לו רשות להשתמש בהם הרי הם אצלו כשאלה. בד"א שיש לו רשות להשתמש בהם, בדמי אבידה, מפני שטרח להטפל בה. אבל אם מצא מעות, לא ישתמש בהם, לפיכך אם אבדו באונס פטור, שאינו עליהם לא כשומר שכר: הגה - וכבר נתבאר סעיף ט"ז דיש חולקין וסבירא להו דאינו אלא שומר חנם:

13. שפתי כהן על חושן משפט - סימן רסז

(יז) לפיכך אם נאנסו כו'. עיין בסמ"ע ס"ק ל"ח עד מעלינן ליה חד דרגא כו' וסברא זו דמעלינן חד דרגא כבר דחוהו התוספות פרק הכונס דף נ"ו ע"ב ופ' א"מ דף כ"ט ע"א ופ' שבועות הדיינים דף מ"ד ע"א והרא"ש שם ובס"פ המפקיד מיהו גם הסמ"ג ור"י פסקו כאן בדמי אבידה דלא הוי רק ש"ש (וכ"פ מהרש"ל פרק הכונס סי' ט') והיינו מטעם כיון דשומר אבידה כש"ח א"כ אין אנו מוכרחים לומר דמיררי במתני' לענין אונסים אלא מתני' אשמועי' בדמי אבידה דהוי ש"ש ולמה נוציא המשנה מפשטה וגם כוונת הטור ע"כ כן הוא ואולי גם כוונת הסמ"ע הוא כן אלא שלשונו לא משמע הכי ודו"ק:

14. ספר דבר יעקב

יב] בא"ד - דבשעה שהאבידה בביתו ואינו מתעסק בה פשיטא דאף לרב יוסף אינו פטור מלמיתב ריפתא לעני שהרי אדם שלבוש ציצית או שיש לו תפילין בראשו וכי יפטר מכל המצות - א. לשון התוס' [ב"ק נו:]: דלא נפקא לן מקרא דעוסק במצוה פטור מהמצוה אלא דוקא היכא שאינו יכול לקיים שתיהם. יש בזה ג' שיטות.	אפשר לקיים שניהם, מיהו ה"מ אם מתעסק במצוה אבל אם אינו מתעסק במצוה, כגון אבידה המונחת בבית או מי שלבוש טלית או תפילין אינו נפטר. ג. שיטת הראב"ד [הובא ברשב"א בב"ק] שפטור גם אם אינו מתעסק כגון אבידה המונחת בביתו.
--	---

ב. האור זרוע [הל' סוכה סימן רצט] מקשה לפי תוס', למה צריך קרא [כדיליק בסוכה כה. בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה] לפטור עוסק במצוה היכא דבל"ה א"א לקיים שניהם, אלא ראייה שפטור אף אם יכול לקיים שניהם. ולפי הנ"ל אפשר לומר שלכן צריך קרא שאינו חייב להפסיק מצוה ראשונה ולעסוק בשניה ולחזור לראשונה [כמו קושית הר"ן].

הריטב"א [סוכה דף כה. ג"כ הקשה כן, ותירץ דקמ"ל קרא אפי' בעי להניח מצוה שעוסק בה ולקיים מצוה גדולה הימנה אינו רשאי, דכיון שפטור מהאחרת הוי המצוה האחרת כדבר הרשות. ומפורש בריטב"א שעוסק במצוה הוי פטור ממצוה האחרת. עוד תירץ הריטב"א דקמ"ל קרא שמוותר להתחיל במצוה אף שיודע שע"ז תתבטל מצוה שזמנה עובר, כמו ק"ש או קרבן פסח. [עי' מ"ב סימן לח-כט].

/ בספר משמרת חיים [עמ' כב] מקשה על מה שמבואר בשו"ע [הל' ק"ש סימן סו-ג] שחייב לענות אמן יהא שמיה רבה באמצע ק"ש, ולמה אינו נפטר משום עוסק במצוה, דבגלל שעוסק במצות ק"ש יהיה פטור ממצוה דונקדשתי בתוך בני". ותירץ דפטור עוסק במצוה הוי משום בזיון המצוה שכעת עוסק בה, ולכן אומר הריטב"א שאסור להפסיק המצוה שעוסק בה כדי לקיים מצוה אחרת, וכל זה רק שייך היכא דהוי בזיון למצוה ראשונה, אבל כשקורא ק"ש ומקבל עול מלכות שמים אין בזיון אם יאמר אמן יהא שמ"ד ויקדש ש"ש.

ג. הקובץ שיעורים [ח"ב סימן לב] דן בענין עוסק במצוה דרבנן אם יהיה פטור ממצוה דאורייתא, דהא ילפינן מקרא דשבתך בשבת דידך ולא בשבת דמצוה, וגם מצוה דרבנן אינה שבת דידך. ומביא

ב. האחרונים חוקרים האם דין עוסק במצוה פטור מן המצוה הוי דין פטור מהמצוה השניה, או דין דחיה שמצוה השניה נדחית.

א. הקה"י [ברכות סימן טו] מביא שנתלקו בזה הט"ז [סימן קח-א] עם הדרישה. דהט"ז מביא את הדרישה שסבר שמי שעסק במצוה ולכן עבר זמן תפילה פטור מתפילת תשלומין והט"ז חולק עליו. ומבאר הקה"י שהדרישה סבר שעוסק במצוה הוי פטור ולכן אינו חייב בתשלומין, [כמו אונן שהיה פטור מתפילה שאינו חייב בתשלומים], והט"ז סבר שהוי דחיה ודמי לאונס שחייב בתשלומין.

הקה"י מבאר שבוה נחלקו התוס' והר"ן, דתוס' ס"ל שעוסק במצוה הוי דחיה, ולכן דחה רק היכא דא"א לקיים שניהם, והר"ן סובר שהוי פטור ולכן פטור אף אם אפשר לקיים שניהם. גם הראב"ד סובר שהוי פטור, אלא דנחלק עם הר"ן מתי מיקרי עוסק, לפי הר"ן רק כשמתעסק במצוה ולפי הראב"ד כל זמן שהאבידה בביתו.

15. הרא"ש על בבא מציעא פרק שני - סימן יז

ביד רחבה הווי דיתמי אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה מהו לאשתמושי בהו. אמר ליה הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ט. ולא דמי להא דתנן בפרק המפקיד (דף מג.) המפקיד מעות אצל בעל הבית בין צרורין בין מותרין לא ישתמש בהן. [1] דסלקא דעתך לדמותו לדמי אבידה בשביל שהיה עושה טובה עם היתומים שהיו סמוכים אצלו וגם שלא יהיה אחריות המעות על היתומים.

16. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף כט/ב

והראב"ד כתב וזה לשונו, ביד רחבה הוי דיתמי. פירוש עשאו אבי היתומים נפקד עד שיגדלו. ואם תאמר הלא אמרו במשנה המפקיד מעות אצל בעל הבית בין צרורין בין מותרין אסור להשתמש בהן. [2] התם דאי בעי מפקיד למשקליניהו לשכחיניהו מזומנים אבל הכא לזמן אריכא הוא משום דאיכא הנאה ליתמי בתשמישיהו דמחייב באונסין ולא הוה בעי לאשתמושי בהו. עד כאן:

17. רמב"ם יד החזקה - הלכות גזלה ואבדה פרק יג

(יא) וצריך לבקר את האבדה ולבדקה כדי שלא תפסד ותאבד מאליה שנאמר (דברים כ"ב ב') והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו כיצד מצא כסות של צמר מנערה אחת לשלשים יום ולא ינערה במקל ולא בשני בני אדם ושוטחה על גבי מטה לצרכה בלבד אבל לא לצרכה ולצרכו נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה בפניהם ואפילו לצרכה שמא תגנב:

18. ספר דבר יעקב

[ד] מצא ספרים קורא בהן וכו' מצא כסות
מנערה – הא החייב לטפל באכידה מבואר ברמב"ם
[גזו"א יג-יא] שגם זה מדין השיבות לו ראה היאך
תשיבנו, והמשנה כאן הוי המשך המשנה הקודמת
שדורשת מקרא דהשיבות לו.
יש לחקור האם החיוב הוא מדיני השבה או
מדיני שמירה, ונ"מ שאם לא ניער הכסות והתקלקל
האם חייב לשלם.

19. רמב"ם יד החזקה – הלכות גזלה ואבדה פרק יג

(יד) מצא תפילין שם דמיהן ומניהן עליו שדבר מצוי הוא ביד הכל ואין עשויין אלא למצותן בלבד:

20. שפתי כהן על חושן משפט – סימן רסז

(זט) שם דמיהן כו'. עיין בסמ"ע ס"ק ל' משמע מל' זה כו' לפעד"נ דה"פ הואיל ואינה עשויה אלא למצותן בלבד ולא לשום תשמיש
אחר א"כ ניחא ליה לאינש שימכרו ויעשו בהן מצוה משא"כ בשאר דברים ע"ש

21. שיטה מקובצת מסכת בבא מציעא דף כט/ב

סלקא דעתך אמינא ניחא ליה לאיניש דליתעביד מצוה בממוניה קמשמע לן. פירוש קמשמע לן דבהא כיון דאיכא קפידא לקלוקל הספר
לא ניחא ליה דהא יצא שכרו בהפסדו כי היום או מחר לא יהיה לו ספר במה ללמוד. אבל במידי דליכא שום חשש קלקול ודאי יכול
לשאול שלא מדעת הבעלים למעבד מצוה כגון אם מצא טלית או תפלין של חברו בבית הכנסת רשאי להניחן שם ולהחזירן למקומן ולא
חשיב גזול כששאל שלא מדעת בעלים. הריטב"א מרבו. וכן כתב בנמוקי יוסף בבתרא פרק הספינה (דף ד' ע"א):

22. ספר דבר יעקב

[ב] מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום
וכו' אבל לא ילמוד בהן בתחילה ולא יקרא אחר
עמו – הרש"ש מבאר דקריאה הוי ללא עיון ולימוד
הוי בעיון, וכוונת המשנה שעם אחר אסור אף
קריאה בלי עיון, ובתחילה אסור רק ללמוד אבל
לקרוא שרי. וא"ת למה קתני קורא אחד לל' יום
הרי אף לימוד שרי. וי"ל דקאמר שאף קריאה סגי
לשמירת הספר.

הנה"מ [סימן רסז-ד] מקשה שכל שומר אבידה
יהיה שומר שכר בגלל ההנאה שיכול להשתמש
בחפץ כגון ספר לקרוא בו וכלי להשתמש. ותירץ
דכיון שהוי דבר שאין בעה"ב מקפיד על זה, ואפי'
החפץ היה בביתו גם בעה"ב נתן רשות להשתמש,
הוי כהפקירו לזה ואינו כשכר תמורת השמירה.

23. ספר דבר יעקב

(ז) תפילין בי בר חבו משכח שכיחי ספרים לא
שכיחי – יוצא לכאורה שכל חפץ שכיח שנמצא
הרי זה מוכרו מיד. אלא שהרמב"ם [גזו"א יג-יד]
מוסיף שאין תפילין עשויין אלא למצותן. ומבארים
הסמ"ע [סימן רסז-ל] והפלפולא חריפתא [אות ד]
שכוונת הרמב"ם ששאר חפצים שעשויים להתנאות
בהן, אדם רוצה בבגד שלו או חפץ שלו, ורק תפילין
שהם למצוה אין לאדם נ"מ איזה תפילין לובש.
[וכן ספרים ס"ד שדמי לתפילין ומשני ספרים משום
שלא שכיחי]. וכן מדייק הפלפולא חריפתא מלשון
הרא"ש שכתב שאר אבידות אדם חפץ בשלו יותר,
משמע אף דשכיח הוא רוצה חפץ שלו.

24. ספר דבר יעקב

✓ הרמ"א [סימן יד-ד] פוסק להלכה שאסור להשתמש בספרי חבירו בלא דעתו. המ"ב מוסיף אפ' באקראי אסור. הערוה"ש [סו"ס יד] כתב דעיון בעלמא מותר אף בספר. המ"ב מביא פמ"ג שכתב דהעולם נוהג להקל בסידורים ומחזורים, ואיני יודע היתר לזה. הערוה"ש כתב שנהגו היתר כיון שרוב העולם אין מקפידים בזה.

25. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועי' בשו"ת מנח"א (ח"ד סי' ט) דבזה"ז כל אחד מדקדק שלא ימכרו תפיליו, ובפרט אם הם מסופר מומחה וירא שמים, וכן יש תפילין מסופרים צדיקים בעלי מדרגה ורוה"ק, שנמכרים בעד סך רב, ודאי אין לומר שלא יקפידו בעליהם, [ועי' בתשו' שער אפרים (סי' ב ד"ה מגדולה) שלמד ממש"כ הרא"ש דבשאר אבידות אדם חפץ בשלו יותר, דה"ה בספרים הנחמדים כגון ס"ת שאינו בנמצא לקנותו, לא שייך בזה ניחא למעבד מצוה בממוניה]. ולכאורה יש לתמוה, למה לא חששו בגמ' כאן שאפשר שתפילין הללו הם מצדיק וגדול ושויים הרבה, ואיך יקיים בזה מצות השבה, ונראה דאז היה זה מילתא דלא שכיחא לא חשו חכמים לדבר, כיון שרוב התפילין לא היו מסוג זה, [נהגם שמצינו בירושלמי

26. ספר שערים מצויינים בהלכה

תפילין בי בר חבו משכח שכיחי ספרים לא שכיחי. כתב בתשו' חת"ס (הר"מ סי' קמג ד"ה והנה) דבזמן הראשונים שלא היתה דפוס ולא היו הספרים מצויים, והעשירים שכרו סופרים שהעתיקו ש"ס ותוס' ומפרשים על קלף, ונמצא אחד בעיר ושנים במשפחה, ואחד השאילו לכל בני העיר כו', והיה שמו עליהם יותר מקרקעות, אבל בזה"ז שמדפיסים אלף ספרים והכל במטבע אחד, ומצויים יותר מתפילין בי בר חבו, אין לומר שמו עליהם טפי בספרים יותר משאר מטלטלין. ולפ"ז י"ל דאם מצא ספרים בזה"ז ואין לו מקום בבית, יוכל לשום דמיהם ולמכרן. [ועי' בערוה"ש (סי'

27. ספר תורת חיים על בבא מציעא דף כט/ב

מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו ינער כסותו בכל יום. וא"ת כיון דלא אתי למימר שיעשה כן אלא אדרבא אתי לאשמעינן שלא ינער אדם כסותו בכל יום הו"ל למימר בהדיא לא ינער אדם כסותו בכל יום ויש לומר דאתי לאשמעינן דלא תימא שאין הניעור קשה לה אלא כל זהו לכך קאמר מי שיש לו גרדי אומן וכו' לאשמעינן שהניעור קשה לה הרבה שצריך טליתות חדשות תמיד וכן הא דקאמר כסא דחרשין ולא כסא דפושרין לא אתי למימר שיעשה כן שישתה כסא דחרשין ויניח כסא דפושרין דודאי מי שיש לפניו אלו שני כוסות לא ישתה לא זה ולא זה ולא אתי לאשמעינן אלא שלא ישתה כסא דפושרין והא דלא נקט בהדיא לא ישתה אדם כסא דפושרין לאשמעינן נמי דכסא דפושרין קשה הרבה והוא גרוע אפילו מכסא דחרשין. וכן הא דקאמר מי שהניח לו אביו מעות הרבה רוצה לאבדן וכו' נקט הך לישנא לאשמעינן נמי שכל העושה אלה מאבד הון (ו)רב מהרה ולא תימא שאין אדם צריך להזהר מהן הרבה ולכך מייתי הכא הנך תלת מילי דרבי יוחנן:

28. ספר בניהו בן יהודע על בבא מציעא דף כט/ב

שם מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן. קשא וכי מותר לו לאבדם כדי שעשו לו עצות בשלשה אופנים אלו, כדי לאבדם. ורש"י ז"ל נרגש בזה ובא לתקן, אך עדיין קשא מה הכרח יש לבעל המאמר למנקט בהאי לישנא, [יאמר] הלוכש כלי פשתן ומשתמש בכלי זכוכית ושוכר פועלים ואינו יושב עמהם הרי זה מאבד מעותיו בידים. ונ"ל בס"ד, דאיתא בכתובות פרק וא"ו [דף ס"ו ע"ב] ר' יוחנן בן זכאי היה יוצא מירושלים, ופגע בריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מתוך גללים של בהמות הערביים, מחמת רעבונה ועניותה, אמרה לו רבי פרנסני, אמר לה בתי בת מי את, אמרה לו בת נקדמון בן גוריון אני, אמר לה ממון של בית אביך היכן הלך, אמרה לו רבי לא כך מתלין מתלייא מלה ממון חסר, אמר לה ממון של בית חמיך היכן הלך, אמר לו בא זה ואבד זה וכו' ע"ש. נמצא יש ממון שגזור עליו שיתאבד, ואם יתערב עם ממון טוב הנה הוא מאבד גם ממון הטוב, ולכן תמצא יש בני אדם עשירים ונתקיים בידם עושרם כמה שנים, ואח"כ ירשו ממון מן אבותם, ונתערב ממון הירושה לממון שלהם, ואם גזור מן השמים על אותו ממון שנפל בהם בירושה שיתאבד הן מחמת שהיה בו גזל ורבית וכיוצא הן מחמת שבעליו לא עשו ממנו צדקה, על כן אחר שנפל לבנים בירושה ונתערב עם ממון שלהם שהיה נקי הנה בעתה יבא זה ויאבד את זה, וכמו שאמרה אותה ריבה לרבן יוחנן בן זכאי. והנה בכהאי הגונא משתעו רבנן במאמר זה כאן, מי שהניח לו אביו מעות שהוא חושש מהם פן גזור עליהם שיאבדו, מחמת שראה שיש בהם סיבות המחייבות בכך, ולכן אינו רוצה לערב אותם עם עושר שלו שהיה מכבד, דחושש פן יבא זה ויאבד את זה, ואינו רוצה להקדישם או לתתם במתנה לאחרים, כי הוא רוצה שיהיה לו הנאה מהם, ויבלה אותם בהנאת עצמו. ולזה נתנו לו עיצה בשלשה דברים אלו שיוציא אותם בהם, ונמצא ממון זה כלה ע"י הנאת עצמו במהרה, ואז אח"כ יעסוק בממון של העקרי, שהוא נקי בלא תערובת ממון זה שכבר נאבד. אי נמי איירי באדם שיש לו בנים רעים, כולם מנאפים ועושים מעשה רשע בממונם, והוא יש לו ממון שבא לו בירושה מאביו, שזה הממון הוא ידוע אצל בניו, ואינו יכול להעלימו מהם, וגם אם יקדשו או יתנו במתנה לאחרים, יקפידו בניו ויעשו רעה בו, ולכן נתנו לו עיצה בשלשה דברים, כדי שיכלה הממון, ולא יגיע ליד בניו לעשות בו עבירות חמורות:

29. דף על הדף בבא מציעא דף כט עמוד ב

בגמ': ואמר רבי יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן.

החיד"א (מראית העין) מדקדק, למה הדגיש רבי יוחנן ואמר, 'מי שהניח לו אביו' ולא אמר סתם שאביו הניח מעות הרבה.

וביאר, דביקש לעורר, שאם לא עשה האב צדקה בחייו, וכיון להניח את המעות דוקא 'לו', סוף המעות לילך לאיבוד, ומלבד ענשו של האב שלא עשה צדקה בחייו, גם מחשבתו שבנו יהיה עשיר לא תתקיים, כי הבן יאבד את הכסף בדברים שהזכיר.